

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa,

Adam Bodnar

VII.564.4.2020.MAW

Pan
Tomasz Kowalczewski
Dyrektor
Programu 3 Polskiego Radia
ul. Myśliwiecka 3/5/7
00-977 Warszawa

Rzecznik Praw Obywatelskich, stojąc na straży wolności i praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji RP oraz w innych aktach normatywnych, **z uwagą i troską analizuje wszelkie sygnały dotyczące problematyki zapewnienia przestrzegania konstytucyjnej wolności wyrażania poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji.**

Na podstawie doniesień medialnych¹ **Rzecznik Praw Obywatelskich powziął informację o zakończeniu współpracy wieloletniego dziennikarza Polskiego Radia Pana Redaktora Dariusza Rosiaka z Programem Trzecim.** Jak w wywiadach wskazuje Pan Redaktor, decyzja o nie przedłużeniu z nim współpracy na realizację audycji „Raport o stanie świata” została mu przedstawiona bez wskazania merytorycznego uzasadnienia.

Powyższa informacja wywołuje zaniepokojenie obecną sytuacją dotyczącą polityki kadrowej prowadzonej w Programie Trzecim Polskiego Radia. W mojej ocenie decyzje w tym zakresie powinny być podejmowane wyłącznie w oparciu o przejrzyste zasady, z poszanowaniem niezależności redakcyjnej dziennikarzy i redaktora naczelnego, konieczne jest również każdorazowo podanie uzasadnienia rozwiązania współpracy z danym dziennikarzem.

¹ N. Bochyńska *Dariusz Rosiak odchodzi z Polskiego Radia. "Nie przedłużono umowy"*, (wirtualnemedial.pl, 2020) <https://www.wirtualnemedial.pl/artukul/dariusz-rosiak-odchodzi-z-trojki-nieprzedluzenie-umowy-raport-o-stanie-swiata-dlaczego-opinie-kariera> [dostęp 14.01.2020r.]

W tym kontekście pragnę uprzejmie zwrócić uwagę Pana Dyrektora na konstytucyjne oraz międzynarodowe standardy realizowania misji publicznej oraz poszanowania swobody wypowiedzi w mediach publicznych, których ważnym elementem jest obowiązek prezentowania treści o pluralistycznym charakterze (zasada pluralizmu). Należy przy tym zauważyć, że zasada ta nie odnosi się wyłącznie do pluralizmu własności mediów (tzw. pluralizm zewnętrzny), ale również do różnorodności przekazywanych informacji, a więc do sfery opiniotwórczej (pluralizm wewnętrzny). Przestrzeganie zasady pluralizmu wewnętrznego, a więc przekazywanie społeczeństwu różnorodnych informacji – w tym również poglądów kontrowersyjnych, czy skłaniających do dyskusji społecznej – ma istotny wpływ na jakość prezentowanych przez media informacji i jest warunkiem wypełniania przez nie swej misji.

Zgodnie z art. 14 Konstytucji RP, Rzeczpospolita Polska zapewnia wolność prasy i innych środków społecznego przekazu. Natomiast, stosownie do brzmienia art. 54 Konstytucji RP, każdemu – a więc również przedstawicielom prasy – zapewnia się wolność wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji. Cenzura prewencyjna środków społecznego przekazu oraz koncesjonowanie prasy są na mocy Konstytucji RP zakazane.

Wolność słowa i wolność mediów, wyrażone w art. 14 i art. 54 ust. 1 Konstytucji RP, odnoszą się zarówno do mediów prywatnych, jak i do publicznej radiofonii i telewizji. Media publiczne stanowić powinny instytucjonalną gwarancję wolności wypowiedzi i pluralizmu środków przekazu społecznego. Aby tę funkcję spełniać, muszą jednak cechować się niezależnością, zarówno od interesów politycznych, jak i gospodarczych, pozwalającą na zachowanie wewnętrznego pluralizmu w treściach redakcyjnych. Publiczne radio zobowiązane jest oferować społeczeństwu zróżnicowane programy, cechujące się pluralizmem, bezstronnością, wyważeniem i niezależnością (art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. *o radiofonii i telewizji* - Dz. U. z 2019 r. poz. 361; dalej jako: ustawa o radiofonii i telewizji). W związku z tym programy publicznego radia powinny m.in. umożliwiać obywatelom i ich organizacjom uczestniczenie w życiu publicznym poprzez prezentowanie zróżnicowanych poglądów i stanowisk oraz wykonywanie prawa do kontroli i krytyki społecznej (art. 21 ust. 2 pkt 4 ustawy o radiofonii i telewizji).

W omawianym kontekście zasadne jest odwołanie się do art. 10 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych. Przepis ten stanowi o prawie do wolności wyrażania opinii, które obejmuje wolność posiadania poglądów oraz otrzymywania i przekazywania informacji i idei bez ingerencji władz publicznych i bez względu na granice państwowe. W orzecznictwie dotyczącym tego przepisu ETPCz uznał zagwarantowaną w nim wolność za niezbędny fundament społeczeństwa demokratycznego i warunek rozwoju każdej jednostki (zob. sprawa *Handyside przeciwko Wielkiej Brytanii*, skarga nr 5493/72). Podkreślając zasadę pluralizmu, ETPCz przypisał państwu funkcję najwyższego gwaranta w tym zakresie.² ETPCz konsekwentnie w swych orzeczeniach stwierdza, że swoboda wypowiedzi stanowi jeden z najważniejszych fundamentów demokratycznego społeczeństwa oraz podstawowych warunków jego rozwoju i samorealizacji każdej jednostki. W tym kontekście należy podkreślić, że nie tylko prasa ma za zadanie przekazywanie informacji i idei – społeczeństwo ma też prawo do ich otrzymywania. Na tle art. 10 EKPCz, w doktrynie wskazuje się, że „skoro Konwencja wymaga od państwa poszanowania zasady pluralizmu, to musi to znajdować należyte zapewnienie w działalności mediów publicznych, zwłaszcza przybierając postać pluralizmu wewnętrznego zorientowanego na sposób działania i treści programowe nadawcy publicznego. W żadnym więc razie media publiczne nie mogą pozostawać w pełnej kontroli i dyspozycji aktualnego gabinetu rządowego czy większości parlamentarnej”³.

Na konieczność przedstawiania przez media publiczne zróżnicowanych informacji i poglądów wskazano również w wyroku ETPCz z dnia 17 września 2009 r. w sprawie *Manole i in. przeciwko Mołdawii* (skarga 13936/02), stwierdzając, że: „państwo, jako najwyższy gwarant pluralizmu, musi zapewnić, poprzez prawo i praktykę, że publiczność ma za pośrednictwem telewizji i radia dostęp do niezależnej i rzetelnej informacji, oraz do spektrum opinii i komentarzy, odzwierciedlających m.in. różnorodność perspektyw politycznych w kraju, oraz że dziennikarze i inni pracownicy mediów audiowizualnych nie są powstrzymywani od przekazywania takich informacji i komentarzy (...)”⁴. W sprawie *Manole i inni przeciwko Mołdawii* ETPCz przyjął, że z uwagi na rolę dziennikarzy

² *Informationsverein Lentia i in. przeciwko Austrii*, wyrok z 24 listopada 1993 r. skarga 13914/88.

³ L. Garlicki, P. Hofmański, A. Wróbel, „Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Komentarz do artykułów 1-18”, Tom I. Komentarz, Warszawa 2010, Legalis, str. 620.

⁴ *Manole i inni przeciwko Mołdawii*, wyrok ETPCz z dnia 17 września 2009 r., skarga nr 13936/02, para 108.

w demokratycznym społeczeństwie, władze mediów publicznych w dużo większym stopniu niż inni pracodawcy mają obowiązek zagwarantować im możliwość wykonywania pracy bez nacisków oraz wpływania na treści przez nich przekazywane. Standardem wynikającym z tego wyroku powinien być obowiązek przedstawienia szczegółowego uzasadnienia zakończenia współpracy z dziennikarzem. Władze publicznego medium nie mogą prowadzić polityki kadrowej zmierzającej do tego, aby na jego antenie prezentowane było stanowisko pewnej tylko grupy politycznej, społecznej czy religijnej.

Ponadto, w sprawie *Wojtas-Kaleta przeciwko Polsce*⁵ Trybunał wskazywał, że ze względu na specyfikę zawodu i ich działanie w interesie publicznym, obowiązek lojalności dziennikarzy wobec pracodawców nie jest tak szeroki, jak ten, który wiąże członków innych zawodów, a możliwość ograniczania wolności wypowiedzi dziennikarzy przez pracodawców musi być ograniczona. Dziennikarze mają prawo, a nawet obowiązek komentowania spraw o znaczeniu publicznym, w tym także tych odnoszących się do organizacji pracy czy funkcjonowania mediów realizujących misję publiczną. W sprawie *Wojtas-Kaleta*, Trybunał podkreślił, że dla oceny obowiązku lojalności i ograniczenia wolności wyrażania opinii istotny jest także publiczny charakter nadawcy, dla którego pracowała skarżąca.

Warto zaznaczyć również, że częścią wolności zagwarantowanej przez artykuł 10 Europejskiej Konwencji jest prawo publiczności do otrzymywania rzetelnej informacji⁶. Warto wskazać, że temat zmian kadrowych w mediach publicznych pozostaje w zainteresowaniu opinii publicznej i wywołuje obawy dotyczące utrzymania wysokiego poziomu standardów dziennikarskiego. Profesjonalizm, doświadczenie i wiedza merytoryczna są szczególnie istotne w pracy dziennikarza opiniotwórczego. Zasadnym jest postulat by wszelkie zmiany kadrowe były przeprowadzone z uwzględnieniem ich ewentualnego wpływu na jakość prezentowanych materiałów prasowych. **Następstwa braku pluralizmu w mediach są groźne z punktu widzenia swobody wypowiedzi, ponieważ przekładają się na naruszenie praw odbiorców do uzyskiwania rzetelnej informacji na tematy istotne społecznie.**

⁵ *Wojtas-Kaleta przeciwko Polsce*, wyrok ETPCz z dnia 16 lipca 2009 r., skarga nr 20436/02.

⁶ *Sunday Times przeciwko Wielkiej Brytanii*, wyrok z 1979 r. skarga nr 6548/74.

Mając na uwadze powyższe, działając w oparciu o art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2018 r., poz. 2179 ze zm.), zwracam się do Pana Dyrektora z uprzejmą prośbą o zajęcie stanowiska w niniejszej sprawie i poinformowanie Rzecznika o przyczynach decyzji kadrowych dotyczących Pana Redaktora Dariusza Rosiaka.